

Міністерство освіти і науки України
Херсонський державний університет
Педагогічний факультет
Кафедра спеціальної освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректорка з навчальної та
науково-педагогічної роботи,
голова науково-методичної ради

Дар'я МАЛЬЧИКОВА

«06» березня 2023р.

Програма атестації здобувачів вищої освіти

(Атестаційний іспит)

I модуль. Теорія корекційного навчання та виховання.

II модуль. Спецметодика викладання шкільних дисциплін та логопедії

III модуль. Педагогіка та психологія.

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка
Спеціальність 016 Спеціальна освіта
Освітня програма Спеціальна освіта
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
Форма навчання денна і заочна

ПОГОДЖЕНО

На засіданні науково-методичної ради
Педагогічного факультету

Голова НМР

Ірина ЦЮПАК

«17» лютого 2023 р., пр. № 7

Івано-Франківськ, 2023 р.

Затверджено на засіданні кафедри спеціальної освіти
Протокол № 5 від 15.12.22.
Завідувачка кафедри Наталія КАБЕЛЬНИКОВА

Пояснювальна записка

Програма атестації з фахових освітніх компонент першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 016 Спеціальна освіта складена на основі освітньо-професійної програми і включає в себе навчальні дисципліни спеціального методичного та корекційного психолого-педагогічного спрямування, а саме: «Корекційну психопедагогіку», «Спеціальну методику дошкільного виховання», «Психологію дітей із порушенням інтелектуального розвитку», спеціальні методики викладання шкільних дисциплін (в спеціальних школах для дітей із порушенням інтелектуального розвитку), курси педагогіки та психології.

Атестація здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти здійснюється у формі атестаційного іспиту.

До складання атестації допускаються здобувачі, які виконали усі вимоги навчального плану за всіма етапами освітнього процесу: теоретичного (лекційного), практичного (лабораторні і практичні роботи) та проходження усіх видів практик.

Атестаційний іспит включає такі три модулі:

I модуль. Теорія корекційного навчання та виховання.

II модуль. Спецметодика викладання шкільних дисциплін та логопедії

III модуль. Педагогіка та психологія.

Мета атестаційного іспиту - перевірка досягнень здобувачами результатів навчання, визначених освітньою програмою Спеціальна освіта.

Атестаційний іспит спрямований на підготовку спеціального педагога, які здатні розв'язувати складні задачі і практичні проблеми спеціальної освіти з метою корекції і компенсації порушення розвитку та соціалізації осіб із порушенням інтелектуального розвитку різних вікових груп. Відповіді здобувачів мають бути ґрунтовні, усвідомлені, системні.

РН 1. Знає сучасні теоретичні основи предметної спеціалізації, здатний застосовувати елементи теоретичного та експериментального дослідження в професійній діяльності.

РН 2. Володіє знаннями в галузі спеціальної освіти при вирішенні освітніх та науково-методичних завдань з врахуванням вікових та індивідуально-типологічних відмінностей учнів, соціально-психологічних особливостей учнівських груп та конкретних психолого-педагогічних ситуацій.

РН 3. Знає сучасні методи діагностики психічного і фізичного розвитку дитини дошкільного і шкільного віку.

РН 4. Здатний планувати корекційно-педагогічний процес у загальноосвітніх закладах, забезпечувати його реалізацію та оцінку отриманих результатів.

РН 5. Здатний до застосування в освітньому процесі сучасних корекційно-педагогічних технологій.

РН 6. Володіє знаннями сучасної методики і освітніх технологій для забезпечення якості оволодіння навчальними досягненнями.

РН 7. Здатний до рефлексії, має навички оцінювання непередбачуваних проблем у професійній діяльності і обдуманого вибору шляхів їх вирішення.

РН 8. Здатний організувати і проводити психолого-педагогічне вивчення дітей з особливостями психофізичного розвитку.

РН 9. Здатний вирішувати питання, пов'язані з комплектуванням та організацією діяльності спеціальних освітніх закладів, здійснювати спостереження за дітьми з порушеннями мовлення, інтелекту, зору, слуху, опорно-рухових функцій і проводити з ними навчальну, корекційно-педагогічну роботу на основі диференційованого та індивідуального підходів.

РН 10. Здатний здійснювати спостереження за дітьми з порушеннями психофізичного розвитку, планувати та проводити з ними корекційно-розвивальну роботу на основі диференційованого та індивідуального підходу.

РН 11. Здатний сприяти соціальній адаптації дітей з порушеннями психофізичного розвитку; готувати їх до суспільної та виробничої діяльності.

РН 12. Здатний організувати колектив дітей з порушеннями психофізичного розвитку та інтегрованого колективу.

РН 13. Здатний здійснювати педагогічний супровід дітей з особливостями психофізичного розвитку в ролі асистента вчителя інклюзивного класу.

РН 14. Здатний використовувати різноманітні методи та форми виховної роботи, прогресивні прийоми керівництва навчальною, трудовою та суспільною діяльністю учнів.

РН 15. Здатний використовувати сучасні технічні засоби навчання і виховання дітей з порушеннями психофізичного розвитку відповідно до нозології, спеціальну апаратуру, комп'ютерні програми та ін.

РН 16. Здатний співпрацювати з батьками дітей, особами, які їх замінюють, спеціалістами інших галузей (медиками, психологами, вчителями, вихователями).

РН 17. Здатний систематично підвищувати свою професійну компетентність.

РН 18. Здатний застосовувати найновіші досягнення в спеціальній освіті, здійснювати науково-дослідницьку та методичну діяльність.

РН 19. Здатний застосовувати методи діагностування досягнень учнів, здійснювати педагогічний супровід процесів соціалізації та професійного самовизначення учнів, підготовки їх до свідомого вибору життєвого шляху.

РН 20. Здатний забезпечувати охорону життя і здоров'я учнів у корекційному освітньому процесі та позаурочній діяльності.

РН 21. Дотримується у своїй діяльності сучасних принципів толерантності, діалогу і співробітництва.

РН 22. Володіти культурою спілкування, його формами, способами, вербальними і невербальними засобами.

РН 23. Здатний аналізувати соціально та особистісно значущі світоглядні проблеми, приймати рішення на основі сформованих ціннісних орієнтирів.

РН 24. Здатний створювати рівноправний і справедливий клімат у корекційно-педагогічному та інклюзивному середовищі.

І н т е г р а л ь н а	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми у галузі спеціальної та інклюзивної освіти або у процесі професійної діяльності (корекційної освітньої, навчально-реабілітаційної), що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов
З а г а л ь н і	ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
	ЗК 2. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.
	ЗК 3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професії.
	ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
	ЗК 5. Здатність спілкуватися іноземною мовою.
	ЗК 6. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
	ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
	ЗК 8. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
	ЗК 9. Здатність працювати в команді.
	ЗК 10. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
	ЗК 11. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків
	ЗК 12. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Ф а х о в і	ФК 1. Здатність до застосування знань провідних гуманістичних теорій, концепцій, вчень щодо виховання і навчання осіб з порушеннями психофізичного розвитку.
	ФК 2. Здатність відстоювати власні корекційно-педагогічні, навчально-реабілітаційні переконання, дотримуватись їх у житті та професійній діяльності.
	ФК 3. Здатність до застосування психолого-педагогічних, корекційно-методичних та фахових знань.
	ФК 4. Вміння відбирати і систематизувати діагностичний, корекційно-педагогічний матеріал з урахуванням вікових, індивідуальних особливостей осіб з порушеннями психофізичного розвитку.
	ФК 5. Здатність застосовувати відповідні методи, прийоми, форми, засоби реабілітації і корекційної освіти.
	ФК 6. Здатність здійснювати освітньо-корекційний процес з урахуванням психофізичних, вікових особливостей та індивідуальних освітніх потреб осіб з порушеннями психофізичного розвитку в спеціальних та інклюзивних дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладах, реабілітаційних установах.
	ФК 7. Здатність до застосування знань про основні принципи, правила, прийоми і форми педагогічної комунікації, до здійснення продуктивної професійно-корекційної і навчально-реабілітаційної взаємодії, суб'єкт-суб'єктної комунікації.
	ФК 8. Вміння використовувати різноманітні інформаційні джерела та способи отримання інформації у професійних цілях.
	ФК 9. Здатність застосовувати основні технологічні підходи до планування власної професійно-корекційної діяльності відповідно до порушень психофізичного розвитку та з урахуванням індивідуальних та вікових особливостей осіб з порушеннями психофізичного розвитку.
	ФК 10. Вміння раціонально організовувати власну корекційно-педагогічну діяльність, самостійно контролювати її результативність, удосконалювати систему самоорганізації на основі сучасних корекційно-педагогічних технологій.
	ФК 11. Здатність до застосування сучасних знань про особливості розвитку дітей з порушеннями психофізичного розвитку як суб'єктів навчального, корекційно-освітнього і навчально-реабілітаційного процесів на основі знань та умінь про їхні вікові, індивідуальні особливості та соціальні чинники розвитку і дизонтогенезу.
	ФК 12. Здатність до застосування знань про психологічні механізми навчання та виховання дитини для забезпечення спрямованої соціалізації та інтеграції особистості з порушеннями психофізичного розвитку.
	ФК 13. Здатність до застосування професійних медико-біологічних знань і практичних умінь і навичок, які є теоретичними основами побудови змісту корекційного, навчально-реабілітаційного процесу.
	ФК 14. Здатність оцінити структуру дефекту при порушеннях мовлення, інтелекту, потенційні можливості розвитку різних сторін особистості дітей і підлітків з порушеннями психофізичного розвитку.
	ФК 15. Здатність оцінити клініко-фізіологічні особливості і закономірності фізичного і психічного розвитку дітей з порушеннями психофізичного розвитку.
	ФК 16. Здатність виконувати корекційну освітню роботу з профілактики, подолання вад психофізичного розвитку дітей з інтелектуальними, мовленнєвими порушеннями у освітньому, реабілітаційному процесі незалежно від типу закладу і форми організації освітньої діяльності.
	ФК 17. Володіння засобами та методами корекції пізнавальних психічних процесів, мовлення, сенсорних порушень, порушень опорно-рухових функцій, емоційно-вольової сфери в процесі виховання дітей.

ФК 18. Здатність організувати інклюзивний дитячий колектив, створювати в ньому умови для особистісного розвитку вихованців та їхньої суспільної інтеграції.

Атестаційний іспит передбачає усну відповідь здобувача, що охоплює сутність основних проблем, змісту, методів, форм здійснення корекційно-педагогічної діяльності у спеціальних закладах дошкільної та загальної середньої освіти на посадах вчителя-дефектолога, вихователя дітей з порушенням психофізичного розвитку, асистента вчителя закладу загальної середньої освіти. Відповіді здобувача на питання мають бути лаконічними, аргументованими, системними, чітко віддзеркалювати міжпредметні зв'язки в змісті запитання, мати практичний вихід на професійну діяльність. Відповіді здобувачів повинні свідчити про:

- осмислення всієї багатозначності педагогічного процесу;
- їх компетентність у важливих питаннях корекційної психопедагогіки, психології осіб із порушенням інтелекту;
- усвідомлення актуальних задач перед сучасною освітою в спеціальних закладах дошкільної та загальної середньої освіти;
- їх готовності до здійснення класичної та інноваційної освітньої діяльності на посадах вчителя-дефектолога, вихователя дітей з порушенням психофізичного розвитку, асистента вчителя закладу загальної середньої освіти.

ПЕРЕЛІК ДИСЦИПЛІН ДО АТЕСТАЦІЙНОГО ІСПИТУ ЗА ФАХОМ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

І МОДУЛЬ ТЕОРІЯ КОРЕКЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ

КОРЕКЦІЙНА ПСИХОПЕДАГОГІКА

Зазначений блок дисциплін обґрунтовує необхідність застосування особливих (корекційних, компенсаторних, реабілітаційних, абілітаційних) підходів щодо навчання та виховання осіб із порушенням когнітивного розвитку, озброює здобувача необхідним дидактичним та методичним інструментарієм для досягнення цілей спеціальної освіти. Зокрема, корекційна педагогіка обґрунтовує специфіку змісту спеціальної освіти, особливості застосування принципів, методів та організаційних форм навчання й виховання. Психологія дітей з порушенням інтелектуального розвитку розкриває психологічні особливості осіб з порушенням інтелекту, визначає психолого-педагогічні умови корекційного впливу на порушений розвиток дитини з метою його поліпшення, максимально можливого виправлення типових недоліків у дошкільному та шкільному віці.

Мета курсу: розкриття перед здобувачами особливої ролі теоретичних знань для успішної професійної підготовки; озброєння системою загальних і фахових компетентностей, як основи подальшої педагогічної майстерності; підготовка фахівця, який здатний розв'язувати складні задачі і практичні проблеми спеціальної освіти - корекція і компенсація порушень психічного розвитку, процесу соціалізації осіб із порушенням інтелекту різних вікових груп.

Завдання курсу: методичні: сприяти міцному усвідомленому засвоєнню студентами змісту, організаційних форм і методів навчання й виховання дітей з порушенням інтелекту в спеціальних закладах дошкільної та загальної середньої освіти з метою їх навчання, виховання, розвитку та успішної соціальної адаптації; виховні: виховувати у студентів соціальну активність, здатність керуватися в практичній діяльності принципами загальнолюдської моралі, сумлінного ставлення до професії, прагнення до творчості; розвивальні: розвивати вміння планувати, організовувати і реалізовувати пізнавальні, розвиваючі і виховні аспекти педагогічного процесу в закладах освіти, забезпечувати диференційований підхід до вихованців, враховувати їхні індивідуальні особливості.

Зміст програми:

Загальні питання теорії корекційної психопедагогіки. Корекційна психопедагогіка (олігофренопедагогіка) як наука про виховання, навчання та шляхи корекції аномального розвитку дітей з порушеннями інтелекту. Предмет та завдання корекційної психопедагогіки в системі педагогічних наук. Зв'язок корекційної психопедагогіки (олігофренопедагогіки) з медичними науками, загальними та спеціальними психолого-педагогічними дисциплінами, спеціальними методиками. Етапи розвитку та методи корекційної психопедагогіки (олігофренопедагогіки).

Спеціальна школа для дітей порушенням інтелектуального розвитку (заклад загальної середньої освіти). Типове положення про спеціальну загальноосвітню школу – інтернат (школу, клас) України для дітей з порушеннями фізичного або розумового розвитку. Принципи відбору дітей у спеціальні освітні заклади, методи відбору. Склад та зміст роботи інклюзивно-ресурсних центрів. Корекція розвитку дитини з інтелектуальними порушеннями як основне специфічне завдання навчально-виховного процесу спеціальної загальноосвітньої школи. Сутність корекційно-виховної роботи. Опора на позитивні можливості учнів у навчально-виховному процесі. Основні напрямки корекційної роботи у спеціальній загальноосвітній школі. Засоби корекції.

Роль дошкільного виховання в корекції недоліків психофізичного розвитку та формування особистості дитини з інтелектуальними порушеннями. Завдання спеціальних

дошкільних закладів. Зміст освітньо-виховної та корекційної роботи в спеціальному закладі дошкільної освіти. Специфіка професійної діяльності дефектолога та вихователя.

Провідна роль вчителя-дефектолога у навчанні та вихованні дітей з інтелектуальними порушеннями. Професійно-педагогічні та особистісні якості олігофренопедагога. Професійні знання та вміння. Протипоказання професії дефектолога.

Основи дидактики корекційної психопедагогіки (теорія навчання). Основні вимоги до змісту освіти в спеціальній загальноосвітній школі (корекційна спрямованість, концентричність розташування матеріалу, реалізація міжпредметних зв'язків, диференціація, науковість, доступність). Характеристика змісту освіти в спеціальній загальноосвітній школі, її освітньо-виховне та корекційне значення. Характеристика основних документів, у яких відображений зміст освіти, принципи побудови навчального плану та навчальних програм. Шкільні підручники, основні вимоги до них.

Характеристика принципів спеціальної дидактики (виховуючий характер навчання, принципи науковості, доступності знань, систематичності та послідовності в навчанні, міцності, наочності знань, свідомості та активності навчання, індивідуальний та диференційований підхід до розумово відсталих учнів, корекційна спрямованість навчання, керівна роль вчителя у навчанні). Корекційно-розвиваюча та практична спрямованість принципів навчання в спеціальній загальноосвітній школі.

Поняття про методи та засоби навчання. Сучасні класифікації методів навчання у спеціальній загальноосвітній школі: за джерелом знань, дидактичною метою, характером пізнавальної діяльності учнів; методи організації, здійснення та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності. Критерії відбору методів навчання. Характеристика особливостей реалізації в спеціальній загальноосвітній школі методів організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності. Раціональне поєднання методів навчання. Елементи програмованого та проблемного навчання в спеціальній загальноосвітній школі. Використання комп'ютерних технологій.

Урок як основна форма організації шкільного навчання. Сучасні психолого-педагогічні вимоги до уроку. Особливості уроку в спеціальній загальноосвітній школі. Типи та структура уроків. Підготовка вчителя до уроку. Зміст та методи аналізу уроку відповідно до корекційної спрямованості. Екскурсія як форма навчальної роботи в спеціальній загальноосвітній школі. Підготовка до екскурсії, вимоги до її проведення.

Функції перевірки та оцінки знань, умінь і навичок учнів спеціальної загальноосвітньої школи. Види перевірки знань, їх особливості. Стимулююча та корекційна роль оцінки в спеціальній загальноосвітній школі. Критерії оцінювання знань, умінь, навичок. Специфіка контролю знань, умінь та навичок в спеціальній загальноосвітній школі, вимоги до його організації. Умови ефективності контролю за навчально-пізнавальною діяльністю розумово відсталих учнів.

Теоретико-методичні основи виховання дітей із порушенням інтелектуального розвитку (теорія виховання). Сучасні проблеми виховання школярів з інтелектуальними порушеннями. Завдання та зміст виховання в спеціальній загальноосвітній школі. Особливості виховного процесу. Принципи виховання і спрямованість їх на засвоєння учнями загальнолюдських цінностей, зв'язок виховання з життям; єдність свідомості і поведінки; виховання засобами праці і колективу.

Основні методи виховання учнів спеціальної загальноосвітньої школи, особливості їх реалізації. Характеристика методів формування моральної свідомості, поведінки аномальної дитини; методів стимулювання дітей з інтелектуальними порушеннями. Корекційна спрямованість методів самовиховання. Диференціація методів виховання та засобів корекційно-виховної роботи в залежності від індивідуальних особливостей розвитку дітей з порушенням інтелекту, соціальних умов виховання.

Значення колективу у вихованні учнів спеціальної загальноосвітньої школи. Корекційний вплив колективу на особистість школяра з інтелектуальними порушеннями. Особливості формування дитячого колективу у спеціальній загальноосвітній школі. Стадії

розвитку колективу. Вивчення класного колективу. Шляхи формування колективу школярів з інтелектуальними порушеннями. Індивідуальний та диференційований підхід до учнів залежно від психофізичних особливостей, структури дефекту та стадії розвитку колективу. Педагогічне керівництво колективом. Учніське самоуправління в спеціальній загальноосвітній школі.

Актуальність, завдання та сутність морального виховання учнів спеціальної загальноосвітньої школи в сучасних умовах. Особливості формування моральних уявлень і понять у дітей з інтелектуальними порушеннями. Шляхи морального виховання в навчальній, позакласній та позашкільній роботі. Форми та методи морального виховання учнів спеціальної школи.

Значення трудового виховання в корекції психофізичних недоліків учнів з інтелектуальними порушеннями. Завдання та зміст трудового виховання у спеціальній загальноосвітній школі.

Особливості фізичного розвитку школярів з інтелектуальними порушеннями. Роль фізичного виховання в корекції недоліків психофізичного розвитку дітей з вадами інтелекту. Завдання фізичного виховання в спеціальній загальноосвітній школі.

Сутність та завдання естетичного виховання в спеціальній школі, його роль в реалізації корекційних завдань школи. Зміст, форми і методи естетичного виховання в навчальному процесі і позакласній роботі. Педагогічне керівництво естетичним вихованням.

Актуальність та значення екологічного виховання учнів спеціальної школи. Завдання екологічного виховання. Форми та методи екологічного виховання школярів з інтелектуальними порушеннями у процесі навчання та позакласної роботи.

Роль позакласної роботи в корекції недоліків психофізичного розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями, формування їх особистості. Завдання та особливості позакласної роботи в школах-інтернатах і групах подовженого дня. Форми та зміст навчальної, корекційної, виховної позакласної роботи. Впровадження засобів народознавства у позакласну роботу спеціальної школи. Особливості гурткової роботи. Особливості та зміст виховання дитини з інтелектуальними порушеннями в сім'ї. Форми та методи роботи спеціальної загальноосвітньої школи з сім'ями школярів. Характеристика колективних та індивідуальних форм, зміст роботи вчителя з батьками учнів.

Основна література:

1. Миронова С.П., Матвеева М.П. Реалізація індивідуального підходу до дітей з вадами інтелекту: Методичні рекомендації. - Кам'янець-Подільський, 2001. – 28 с.
2. Миронова С. П. Олігофренопедагогіка : компактний навчальний курс : навч. пос. для ВНЗ. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний університет, 2008. 204 с.
3. Основи спеціальної дидактики / Під ред.. І.Г.Єременко. К.:Рад. Школа , 1986.
4. Основы коррекционной педагогики / Под ред. В.А. Липы. – Донецк: Лебідь, 2002. – 327 с.
5. Синьов В.М. Основи дефектології: навч. посібник К. : Вища школа, 1994. 143 с.
6. Синьов В.М., Кобернік Г.М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка. К.: Видавництво НПУ

Додаткова література:

1. Дубасенюк О.А. Практичні завдання та задачі з курсу педагогіки: Навч. посібник. - Житомир: Вид-во Житом. держ. пед. ун-т, 2003.
2. Мартинчук О.В., Маруненко І.М., Луцько К.В. та ін. Спеціальна педагогіка : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К. : Київ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2017. 364 с
3. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. - К.: АСК, 2004
4. Сиротенко Г.О. Шляхи оновлення освіти. Науково-методичний аспект: Інформаційно-методичний збірник. – Х.: Видав. гр. „Основа”, 2003. – 96с.

5. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. пос. для студ. ВНЗ / М. М. Фіцула. – 3-е вид. – Тернопіль: Навч.книга-Богдан, 2010. – 232 с.

Психологія дітей з порушеннями інтелектуального розвитку

Вступ: Психологічна компетентність – важлива складова професійної майстерності вчителя-дефектолога. Психологія дітей з порушенням інтелектуального розвитку досліджує особливості розвитку психіки в несприятливих умовах. Пізнання та врахування закономірностей розвитку дітей з порушенням інтелекту є необхідною умовою корекційно спрямованої навчальної та виховної роботи.

Мета курсу: формування компетентного фахівця зі спеціальної освіти шляхом оволодіння інструментарієм для вирішення експертних питань, пізнання та врахування закономірностей розвитку психіки дитини з особливими освітніми потребами, надання їй адекватного психологічного супроводу в освітній та побутовій сферах, покращення якості життя в цілому

Завдання курсу: вивчення психічного розвитку дітей з особливими освітніми потребами в різноманітних несприятливих ситуаціях, надання необхідної психологічної (діагностичної, консультаційної) допомоги вчителям, батькам, дітям з урахуванням їхніх вікових особливостей, пізнавальних, фізичних можливостей.

Здобувач повинен знати:

- своєрідність психічного розвитку дитини у несприятливих ситуаціях (дифузне чи локальне пошкодження мозку, порушення слуху, зору тощо);
- причини відхилень у психічному розвитку, вплив їх на ступінь та форму розумової відсталості;
- особливості пізнавальної діяльності: перебіг психічних процесів, їх розвиток у навчальній діяльності, умови ефективного розвитку будь-якої діяльності та формування засад особистості дитини;
- індивідуально-типологічні особливості дітей з порушенням пізнавальної сфери, етіологію, механізми та структуру порушень; обґрунтувати і розробити стратегію допомоги для покращення якості життя аномальної людини.

Майбутній вчитель-дефектолог повинен вміти:

- з'ясувати причини порушень психічного розвитку, вплив їх на ступінь і форму розумової відсталості (затримки психічного розвитку);
- диференціювати розумову відсталість, затримку психічного розвитку від схожих станів;
- диференціювати затримку психічного розвитку від схожих станів;
- обґрунтувати й розробити стратегію допомоги для покращення якості життя аномальної людини.

Зміст програми:

Психологія дитини з порушенням інтелектуального розвитку (олігофренопсихологія) як галузь психологічної науки. Своєрідність розвитку психіки дітей із порушенням інтелектуального розвитку, умови їх ефективного розвитку як предмет вивчення олігофренопсихології. Завдання вивчення курсу: розкриття своєрідності психічного розвитку, причин відхилень, їх вплив на ступінь, форму розумової відсталості та відмежування її від схожих станів.

Використання міждисциплінарних зв'язків в процесі вивчення психології дітей із порушенням когнітивного розвитку.

Поняття розумової відсталості, її етіологія. Основні поняття психології дитини з порушенням інтелектуального розвитку. Теоретичне та практичне значення адекватного її визначення. Етіологія розумової відсталості. Основні поняття олігофренопсихології: корекція, компенсація, реабілітація, абілітація, адаптація, соціалізація.

Психологічні особливості дітей з різними формами олігофренії та їх корекція. Олігофренія; її особливості, що відрізняють від інших груп розумової відсталості. Ступені олігофренії залежно від тяжкості дефекту. Вплив часу ураження мозку патогенними

факторами на подальший розвиток дитини-олігофрена. Поняття деменції. Форми олігофренії, їх клінічно-психологічна характеристика: неускладнена, ускладнена порушеннями нейродинамічних процесів, з психопатоподібною поведінкою, грубими порушеннями особистості, порушеннями аналізаторів, мовлення.

Поняття анамнезу, збір анамнезу. Методи вивчення дитини. Структура психологічної характеристики дитини з порушенням інтелектуального розвитку. Особливості вищої нервової діяльності дітей зі стійким порушенням пізнавальної діяльності: слабкість замикальної функції кори головного мозку, недостатня диференціація умовно-рефлекторних зв'язків; переважання охоронного гальмування; інертність нервових процесів; порушення взаємодії першої та другої сигнальних систем.

Особливості відчуттів і сприймання у дітей із порушенням інтелекту: уповільненість, вузькість сприймання, недоліки диференціації відчуттів і сприймання, порушення сприймання простору, руху, часу. Особливості сприймання наочності (картин, ілюстрацій). Методи та засоби корекції функції сприймання.

Особливості мовлення у дітей із порушенням інтелекту та шляхи його корекції і розвитку. Етіологія порушенням мовлення. Характеристика недорозвитку мовлення у дітей із порушенням інтелектуального розвитку: уповільнений темп, бідність словника, недоліки оволодіння значенням слів. Особливості монологічного та діалогічного мовлення. Засоби розвитку мовлення в дітей із порушенням інтелектуального розвитку.

Особливості пам'яті у дітей із порушенням інтелекту та шляхи її корекції. Особливості пам'яті: уповільненість формування нових умовних зв'язків, як основна причина труднощів засвоєння навчального матеріалу; швидкість забування, неточність відтворення. Засоби корекції пам'яті.

Особливості мислення у дітей з порушенням інтелекту та шляхи його корекції. Конкретний характер мислення - головний недолік мислення дітей з порушенням інтелектуального розвитку. Прийоми розвитку мислення у дітей з порушенням інтелектуального розвитку.

Причини порушень розвитку особистості дитини з порушенням інтелектуального розвитку. Значення п формування потреб у дітей із порушенням інтелектуального розвитку. Роль соціального середовища та звичок у формуванні характеру і потреб у дитини. Особливості самооцінки в дітей з порушенням інтелектуального розвитку.

Особливості уваги у дітей із порушенням інтелекту та шляхи її корекції. Поняття про увагу. Різновиди і форми уваги. Характеристика особливостей уваги; шляхи корекції функції уваги в дітей із порушенням інтелекту.

Особливості емоційно-вольової сфери у дітей із порушенням інтелекту та шляхи її корекції. Особливості емоційно-вольової сфери: залежність почуття від потреб дитини; співвідношення інтелекту і афекту у дітей із порушенням інтелектуального розвитку. Шляхи корекції емоційної сфери.

Види діяльності. Особливості діяльності дитини з порушенням інтелекту та її корекція. Причини, що зумовлюють недоліки діяльності в дітей із порушенням інтелектуального розвитку. Особливості залучення дітей до різних видів діяльності: ігрової, навчальної, трудової. Характеристика навчальної діяльності дітей з порушенням когнітивного розвитку.

Основна література:

1. Гошовська Д.Т. Спеціальна психологія та методика педагогічно-корекційного тренінгу: навчально-методичний посібник Волинський національний університет ім. Лесі Українки. Луцьк, 2011. 265 с.

2. Синьов В.М., Матвєєва М.П., Хохліна О.П. Психологія розумово відсталого дитини: Підручник. К.: Знання, 2008. 359с.

3.Методика діагностики відхилень у розумовому розвитку молодших школярів та старших дошкільників./ Н.М.Стадненко, Т.Д.Ілляшенко, Л.В.Борщевська, А.Г.Обухівська. Камянець - Подільський: Абетка, 1998. 144с.

4. Ілляшенко Т.Д., Бастун Н.А., Сак Т.В. Діти із затримкою психічного розвитку та їх навчання. К.: ІЗМН, 1997. 128с.

5. Ілляшенко Т.Д., Стадненко Н.М.. Аномальна дитина в школі: Навч.-метод. посібник К.: ІСДО, 1996. 120с.

Додаткова література:

1.Максименко С.Д., Соловієнко В.О. Загальна психологія: Навчальний посібник. - К: МАУП, 2000. 256с

2.Максимова Н.Ю., Мілютіна К.Л., Піскун В.М. Основи дитячої патопсихології: Навчальний посібник. К.: Перун, 1996. 464с

3.Спеціальна психологія. Тексти .Частина 1. За ред. М.П.Матвєєвої, СП. Миронової. Кам'янець - Подільський: КПДПУ . 1999. 158с.

4. Спеціальна психологія. Тексти .Частина 2. За ред. М.П.Матвєєвої, СП. Миронової. Кам'янець - Подільський: КПДПУ . 2001 142с.

5. Стадненко Н.М., Матвєєва М.П., Обухівська А.Г. Нариси з олігофренопсихології / За заг. ред. Н.М. Стадненко. Кам'янець-Подільський: Інформ.-вид. відділ Кам'янець-Подільськ. держ. ун-ту, 2002. 200 с.

II МОДУЛЬ

СПЕЦМЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ШКІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ТА ЛОГОПЕДІЇ

Спеціальні методики викладання шкільних дисциплін (за навчальним планом спеціальної школи для дітей із порушенням інтелектуального розвитку) забезпечують методичну підготовку вчителя-дефектолога до викладання дисциплін у початкових та старших класах спеціальної школи.

Мета: забезпечення фахової підготовки майбутніх вчителів-дефектологів до викладання навчальних дисциплін, визначених навчальним планом спеціальної школи для дітей з порушенням інтелектуального розвитку; проведення позакласної (зокрема, гурткової) роботи, корекційно-розвивальних індивідуальних занять згідно призначення ІРЦ (фахівця інклюзивно-ресурсного центра); вирішення складних задач і практичних проблем спеціальної освіти з метою корекції і компенсації порушень інтелектуального розвитку осіб різних вікових груп; сприяння формуванню у студентів світоглядних позицій щодо власної відповідальності за самовдосконалення; здатності до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Завдання: *методичні:* розкрити теоретичні засади методики викладання української мови, математики, географії, історії, соціально-побутового орієнтування, трудового навчання, природознавства; *виховні:* виховання в студентів соціальної активності, намагання керуватися в практичній діяльності принципами загальнолюдської моралі, сумлінного ставлення до професії, прагнення до творчості; *розвивальні:* озброєння студентів варіативними технологіями навчання дітей з порушенням інтелекту; формування в майбутніх фахівців відповідних знань, умінь і навичок викладання дисциплін; формування у студентів вміння планувати, організовувати і реалізовувати пізнавальні, розвиваючі і виховні аспекти педагогічного процесу в спеціальних закладах дошкільної та загальної середньої освіти.

Зміст програм:

Основи математики зі спецметодикою викладання

Завдання та зміст курсу методики математики в спеціальній школі. Зв'язок методики математики з навчальними дисциплінами олігофренопсихологією, олігофренопедагогікою, математикою як наукою.

Освітні, виховні, корекційно-розвивальні і практичні завдання вивчення математики в спеціальній школі. Структура навчального курсу математики, розміщення навчального матеріалу по концентрам в програмі з математики для спеціальної школи.

Зв'язок навчального курсу математики з іншими навчальними предметами в спеціальній школі. Особливості засвоєння математичних знань учнями з порушеннями

інтелекту. Об'єм першочергових математичних знань, умінь і навичок учнів, які приходять до першого класу.

Принципи та методи навчання математики в спеціальній школі. Форми організації навчання математики. Види уроків математики залежно від дидактичної мети. Структура уроків (залежно від дидактичної мети.). Диференціація вимог до окремих груп учнів із різним рівнем розвитку пізнавальної діяльності, різними можливостями у засвоєнні матеріалу. Домашня робота, позакласна робота з математики, її особливості. Контроль та облік знань, умінь і навичок учнів з математики.

Зміст та навчання пропедевтичного періоду вивчення математики. Основні методи роботи вчителя в цей період.

Роль і місце геометричного матеріалу в системі навчання учнів спеціальної школи. Взаємозв'язок вивчення геометричного та арифметичного матеріалу. Особливості оволодіння учнями основам геометричних знань. Завдання та зміст вивчення геометричного матеріалу в спеціальній школі. Організація роботи і вивчення геометричного матеріалу в молодших класах спеціальної школи (точки, лінії кута; круга і кола; трикутника; квадрата, прямокутника; геометричних тіл: кулі, паралелепіпеда, куба). Формування знань про властивості геометричних фігур та тіл в учнів старших класів спеціальної школи (кутів; кола, круга; трикутника; квадрата, прямокутника; геометричних тіл).

Завдання вивчення першого концентру. Наочність, що використовується для вивчення чисел у I класі. Утворення чисел першого десятку. Позначення предметної множини цифрою. Послідовність знайомства з написанням цифр. Місце числа в числовому ряду. Рахунок в прямій і зворотній послідовності. Порівняння множин і чисел. Додавання і віднімання в межах 10.

Завдання вивчення другого концентру. Навчання нумерації в межах 20 (усній та письмовій). Додавання і віднімання в межах 20 без переходу та з переходом через розряд.

Завдання вивчення третього концентру. Вивчення нумерації круглими десятками. Нумерація чисел від 21 до 99. Додавання та віднімання в межах 100 (без переходу та з переходом через розряд). Порядок виконання дій (з використанням дужок і без них).

Основна література:

1. Богданович М.В., Козак М.В., Король Я.А. Методика викладання математики в початкових класах. К.: А.С.К., 1999

2. Басюра В.І. Методичні рекомендації до курсу Методика викладання математики в допоміжній школі.-К.: ІЗМН, 1998. 207с.

3. Листопад Н.П. Геометрична складова математичної компетентності молодшого школяра: сутнісна характеристика. *Початкова школа*. 2011. № 8. с. 51– 54

4. Спеціальна методика викладання математики в допоміжній школі: Курс лекцій. Ч.2 /Упорядники: О.В.Гаврилов, О.М.Ляшенко, Н.І.Королько. Кам'янець-подільський: ПП Мошинський В.С., 2006. С.177. 210с.

5. Спеціальна методика викладання математики в допоміжній школі / Упорядники О.В. Гаврилов, О.М. Ляшенко.- Хмельницький: ПП Пантюк С.Д., 2003 р. 203с.

Додаткова література:

1. Основи спеціальної дидактики/Під ред. І. Г. Єременка. К.: Рад. школа, 1975. 197с.

2. Навчально-методичний комплекс з дисципліни «спеціальні методики : методика навчання математики» / уклад. В. В. Тарасова ; Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. Харків : «Смугаста типографія», 2018. 206с.

3. Методичні рекомендації до розподілу програмного матеріалу з математики для учнів 1-4-х класів допоміжної школи / Укл. К.Г.Забара.-К.: РУМК, 1988. 87с.

Спецметодика викладання української мови

Закономірності навчання учнів із порушенням інтелекту рідної мови. Методи дослідження результатів мовної діяльності дітей з порушенням інтелекту. Своєрідність

розвитку усного мовлення у зв'язку з вивченням предметів і явищ навколишньої дійсності. Труднощі у сприйманні і розумінні прочитаних творів і граматичного матеріалу. Реалізація загальнодидактичних і корекційних прийомів навчання.

Завдання та зміст навчання школярів української мови. Корекційна спрямованість предмету. Практичне спрямування навчання рідної мови. Етапи навчання української мови в спеціальній школі.

Характеристика сучасних методів навчання грамоти учнів. Основні напрямки і методи роботи в добукварний період. Прийоми звуково аналізу та синтезу в період навчання грамоти. Формування графічних навчок учнів у букварному періоді. Прийоми вивчення звуків і букв. Засоби збагачення лексичного запасу учнів. Методика навчання граматики і правопису в спеціальній школі. Значення граматичних знань для оволодіння мовленням. Засоби розвитку мислення. Розвиток зв'язного мовлення на різних етапах навчання української мови. Структура уроку письма, читання, української мови в спеціальній школі. Підбір вправ для опрацювання окремих розділів курсу, текстів для переказів. Аналіз творчих робіт учнів. Робота над художніми творами, діловими паперами і науково-пізнавальними статтями в спеціальній школі. Роль позакласного читання. Планування навчальної роботи з української мови в спеціальній школі.

Застосування принципів і прийомів корекційної роботи на уроках мови в спеціальній школі.

Основна література:

1. Вавіна Л.С. Компенсаторно-розвивальні функції змісту освіти з рідної мови учнів зі складним дефектом: Наук.-метод. посіб. К.: БФ "Візаві", 2001. 58 с.
2. Вавіна Л.С. Методичні основи навчання читання учнів молодших класів допоміжної школи: Метод. м-ли на допомогу вчителю-дефектологу. Львів: ЛОИМО, 1998. 43 с.
3. Кравець Н. П. Активізація читацької діяльності підлітків з інтелектуальними порушеннями засобами ілюстративного матеріалу підручників літератури. Дніпро : НОК, 2019. Ч. 4.
4. Марченко І.С. Спеціальна методика початкового навчання української мови Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Спеціальність: Корекційна освіта (логопедія). 1-видання. К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. 288 с.
5. Ульянова Т. К. Розвиток писемного мовлення учнів допоміжної школи / Галина Станіславівна Піонтківська / Психокорекційна педагогіка. Навчальний посібник: Хрестоматія / За ред. В. М. Синьова. В 2-х томах. Том 1. К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. 196с.

Додаткова література:

1. Синьов В.М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка. К.: Видавництво НПУ імені М.П.Драгоманова, 2007. Ч.1. 238 с.
2. Синьов В.М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка. К.: Видавництво НПУ імені М.П.Драгоманова, 2009. Ч.2. 225 с.
- 3.Чередніченко Н.В. Початковий курс навчання української мови молодших школярів із тяжкими порушеннями мовлення. Навчально-методичний посібник (курс лекцій). К.: Видавничий Дім «Слово», 2014. 208 с.

Спецметодика викладання природознавства

Методика навчання природознавства як педагогічна наука і як навчальна дисципліна в педвузі. Методика і методологія. Структура методики навчання. Зв'язок методики навчання природознавства з педагогікою, психологією, віковою фізіологією та біологією.

Проблема цілей шкільної біологічної освіти в методиці викладання біології. Цілі шкільної біологічної освіти. Стратегічна ціль шкільної біологічної освіти – формування

природничо-наукової картини світу та стратегії поведінки людини у природі. Завдання шкільної біологічної освіти: світоглядні, методологічні, теоретичні, практичні.

Державний стандарт біологічної освіти. Змістовні лінії навчального предмета “Природознавство”. Провідні ідеї шкільного курсу природознавства та їх реалізація в змісті окремих розділів.

Природа як фактор виховання. Формування в процесі навчання наукового світогляду учнів, зв'язок його з пізнанням природи.

Шкільний курс природознавства як система найважливіших загальнобіологічних і спеціальних біологічних понять. Теорія формування і розвитку понять, їх класифікація і умови утворення. Взаємозв'язок між поняттями, уявленнями і мисленням. Міжпредметні, внутрішньопредметні і послідовні зв'язки, спрямовані на формування понять. Процес формування уявлень і понять у системі навчання природознавства. Розвиток умінь і навичок в процесі формування понять. Система повторення. Наступність у формування і розвитку біологічних понять.

Проблема методів навчання у дидактиці та методиці викладання природознавства. Класифікація методів навчання природознавства. Взаємозв'язок різних груп методів у процесі навчання природознавства. Методичні прийоми як складова частина методу. Класифікація прийомів навчання. Відбір і поєднання методів і методичних прийомів при розв'язуванні конкретних навчально-виховних завдань. Класифікація засобів навчання. Методика їх використання. Навчально-практичні заняття з природознавства. Сутність, функції та класифікація навчально-практичних занять. Особливості методики проведення навчально-практичних занять.

Позаурочна робота учнів – важлива форма організації виконання обов'язкових завдань навчальної програми в позаурочний час за індивідуальними і груповими завданнями вчителя: фенологічні спостереження, закладання дослідів, виконання літніх завдань. Практичні заняття в кутку живої природи, на навчально-дослідній земельній ділянці, в природі та використання одержаних результатів на уроках і позакласних заняттях. Експерсії з природознавства їх місце і значення в системі біологічної освіти. Підготовка і організація, методика проведення експерсій в природу, музеї, сільськогосподарське виробництво, сільськогосподарські виставки, науково-дослідні установи.

Позакласна робота з природознавства. Форми і види позакласної роботи. Індивідуальна, групова і масова робота, її значення, зміст, організація та методика проведення.

Позашкільна робота. Її відмінності від позакласної роботи. Особливості натуралістичної роботи станцій юннатів району, міста, області.

Основна література:

1. Біда О.А. Природознавство та сільськогосподарська праця: Методика викладання: Навч. посібник для студентів пед. ф-тів вищих навчальних закладів. – Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2000. 400с.
2. Загальна методика навчання біології: Навч. Посібник. І.В. Мороз, А.В. Степанюк, О.Д. Гончар та ін.; за ред. І.В. Мороз. К.: Либідь, 2006. 592с.
3. Лаврикова О.В. Методика викладання природознавства в допоміжній школі. Практикум. Х.: ПП Вишемирський, 2007. 144с.
4. Природознавство: Програми для 6-9-х класів допоміжної школи / Укл.: Л.П. Ярова. 2000. 24с.

Додаткова література:

1. Гурина Г.І., Чопик Г.Я. Природознавство. Рослини: Підруч. для 7кл. допоміжної школи. К.: «Богдана», 2003. 368с.
2. Косенко Ю. Природознавство: підручник для осіб з особливими освітніми потребами (F70) 7 клас. Чернівці: Букрек, 2020. 224с.

3. Любарець О. Природознавство: підручник для осіб з особливими освітніми потребами (F70) 6 клас. Чернівці: Букрек, 2020. 160с.

Спецметодика викладання історії

Мета і завдання вивчення дисципліни. Характеристика предмета спеціальної методики викладання історії, роль та місце дисципліни в системі підготовки вчителя-дефектолога.

Аналіз навчальної програми з історії для спеціальної школи. Знайомство з пояснювальною запискою до програми з історії та її основними завданнями. Реалізація основних принципів навчання в шкільній програмі з історії. Пропедевтика вивчення історичного матеріалу. Особливості розуміння історичних понять, історичного часу, причинно-наслідкових зв'язків учнями зі стійким порушенням інтелектуальної сфери. Педагогічні шляхи удосконалення формування історичних знань в учнів спеціальної школи. Форми і методи вивчення історичного матеріалу. Характеристика словесних, наочних і практичних методів. Види наочності. План розгляду та аналізу історичного предмета, предметної чи сюжетної картини. Використання художніх творів на уроках історії, робота з історичними документами, історичною картою.

Організація самостійної роботи з історії в навчальному процесі спеціальної школи. Місце дидактичних вправ та ігор під час формування пізнавальної активності учнів на уроках історії. Принципи та форми позакласної роботи з історії в спеціальній школі, її загальні та специфічні завдання, шляхи їх розв'язання. Краєзнавча робота в школі.

Урок історії в спеціальній школі – основна форма навчально-виховної роботи з формування історичних знань. Етапи підготовки вчителя історії до уроку. Зміст підготовки до викладання всього курсу. Календарно-тематичне планування. Розробка конспекту уроку. Основні типи уроків залежно від дидактичної мети. Структура, основні вимоги до уроку історії в спеціальній школі. Аналіз структури уроку. Зміст програми з історії України в 7-10 класах спеціальної школи.

Основна література:

1. Василюк В. Історія України у допоміжній школі *Дефектолог*. 2012. № 4. с.8 –11.
2. Капустин А.И., Ковтанюк П.Е. Методика преподавания истории: Учебное пособие для студентов дефектологов. Славянск: СГПИ, 1992. 135 с.
3. Косенко Ю.М. Дидактична гра як метод нервово-психічної підготовки учнів з вадами інтелекту на уроках історії *Дефектолог*. 2012. №12. с. 16-20.
4. Петрова Л.В. Методика преподавания истории в специальной (коррекционной) школе 8-го вида: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. М.: ГИЦ ВЛАДОС, 2003. 208с.
5. Програми допоміжної школи. Початковий курс історії України 7-9 класи. К.: ІЗМН, 1996. 23 с.

Додаткова література:

1. Вимоги до уроку в спеціальній школі для дітей з вадами інтелекту Укл. Миронова С.П. Методичні рекомендації. Кам'янець-Подільський, 1998. 84с.
2. Левітас Ф.Л., Салата О.О. Методика викладання історії. Посібник вчителя. Х.: Вид.група «Основа», 006. 96 с.
3. Методика викладання історії в допоміжній школі: методичні рекомендації/упорядники Гіренко Н.А., доцент кафедри методики корекційної освіти, Гришин Ю.І., вчитель допоміжної школи 4, м.Донецьк, Липа В.О., доцент кафедри корекційної педагогіки та спеціальної психології. Слов'янськ: СДПУ, 010. 157 с.

Спецметодика викладання географії

Мета, предмет та завдання вивчення курсу спеціальної методики викладання географії в спеціальній школі. Труднощі в дітей зі стійким порушенням пізнавальної сфери щодо засвоєння географічних знань.

Принципи, методи навчання географії учнів з вадами інтелектуальної діяльності. Урок як основна форма вивчення географічного матеріалу в спеціальній школі. Типи уроків, їх структура. Міжпредметні зв'язки при вивченні географічного матеріалу в спеціальній школі. Робота з текстом географічного змісту.

Пропедевтика вивчення географічного матеріалу, її зміст та завдання. Особливості сприймання географічних понять у пропедевтичний період. Форми проведення занять у пропедевтичний період. Значення краєзнавчої роботи у формуванні географічних знань.

Позакласні форми навчання школярів з інтелектуальними порушеннями географії.

Диференційований та індивідуальний підхід до учнів спеціальної школи на уроках з географії.

Аналіз уроку географії в спеціальній школі. Формування основних навичок в учнів спеціальних шкіл на уроках географії.

Формування просторових уявлень в учнів з вадами інтелекту на уроках географії.

Корекційна спрямованість вивчення географії в спеціальній школі.

Основна література:

1. Кобернік С. Г. Методика навчання географії в загальноосвітніх навчальних закладах: навч. метод. посібник за ред. С. Г. Коберніка. К.: Навчальна книга, 2005. 319 с.

2. Топузов О.М., Самойленко В.М., Вішнікіна Л.П. Загальна методика навчання географії: підручник. К.: Картографія, 2012. 512 с.

3. Довгань Г. Д. Інтерактивні технології на уроках географії. Х.: Вид. група „Основа”, 2005. 128 с.

Корнєєв В. П. Освітні технології в процесі вивчення географії *Географія*. 2006. № 20 С.2–9.

4. Герман О.І., Лознякова М.Є. Формування ключових компетентностей учнів під час навчальної дискусії *Географія*, 2008. № 21 (121). С. 2-4.

5. Зайцева І.І. Управління навчальним процесом на основі технологічних карт Проектуємо урок разом: Ч. 1. (Додаток до ж-лу Географія) Х.: Основа, 2006. С. 2-16.

Додаткова література:

1. Вішнікіна Л.П. Загальна методика навчання географії: Підручник [з грифом МОН України] К.: ДНВП «Картографія, 2012. 512 с.

2. Лаврук М.М. Методика навчання географії: практична і самостійна робота студентів: Навчально-методичний посібник Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 138 с.

3. Самойленко В.М. Викладання дидактики географії : Навчальний посібник К.: ДП "Прінт Сервіс", 2016. 240 с.

Спецметодика соціально-побутової орієнтування

Предмет, об'єкт, мета і завдання вивчення курсу. Значення занять з СПО для осіб з інтелектуальною недостатністю в системі корекційної роботи в спеціальній школі. Місце соціально-побутової орієнтації в системі адаптації дітей з інтелектуальними порушеннями.

Зв'язок методики соціально-побутової орієнтації з іншими дисциплінами. Особливості формування та засвоєння дітьми з інтелектуальними порушеннями соціально-побутових знань і вмінь.

Принципи, методи та засоби навчання соціально-побутовому орієнтуванню. Особливості сприймання навчального матеріалу з СПО учнями спеціальної школи з інтелектуальною недостатністю.

Критерії оцінювання компетенцій з СПО в учнів з вадами психофізичного розвитку. Моделювання реальних ситуацій на уроках СПО.

Форми організації навчально-виховного процесу з СПО в спеціальній школі. Структура уроків з СПО. Характеристика форм організації навчально-виховного процесу з СПО. Типи уроків, структура уроків з СПО.

Позакласна робота з СПО. Практична спрямованість занять з СПО. Основні вимоги до знань та вмінь учнів спеціальної школи. Вимоги до оснащення кабінетів СПО.

Структура підручника з СПО. Індивідуальні та колективні форми організації практичних робіт. Значення інструктажів з правил безпеки під час занять. Дотримання санітарно-гігієнічних вимог.

Основна література:

1. Гіренко Н. А. Соціально-побутове орієнтування в допоміжній школі. Методичні рекомендації для студентів дефектологічних факультетів. Слов'янськ, 2011. 130 с.
2. Дробот Л.С., Мерсіянова Г.М. Соціально-побутове орієнтування учнів допоміжної школи К.: Освіта, 2012р. 204с.
3. Дробот Л.С., Видрич Н.І. Соціально-побутове орієнтування для вчителів та учнів допоміжної школи К.: ІСДО, 1995р. 128с.
4. Бурнос В. В. Ігрові методи навчання — передумова інтелектуального та творчого розвитку особистості школярів *Науково-методичний журнал Педагогічна майстерня*. №5(53). 015. С. 11–15.
5. Галецька, Ю. В. Формування соціально-побутових навичок у дітей з помірною та важкою розумовою відсталістю : автореферат... канд. пед. наук, спец.: 13.00.03 – корекційна педагогіка К. : Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова, 2015. 18 с.

Додаткова література:

1. Дробот Л. Виховання санітарно-гігієнічної культури в учнів допоміжних шкіл-інтернатів/ Л. Дробот // Дефектологія, 2004 № 3.
2. Методические указания к занятиям СБО во вспомогательной школе// Дефектология, 2005 № 4, 2004 № 2, 2007 № 3.
3. Мищенко О. Удосконалення процесу навчання розумово-відсталих школярів соціально-побутового орієнтування / О. Мищенко // Дефектологія, 2000 № 1.

Ручна праця з методикою

Предмет і завдання трудового навчання. Міжпредметні зв'язки трудового навчання з іншими науками. Процес трудової підготовки та його складові частини. Перспективний педагогічний досвід організації трудової підготовки учнів.

Основні вимоги, що ставляться до сучасного вчителя трудового навчання у спеціальній школі. Особливості педагогічної діяльності вчителя трудового навчання у молодших класах.

Особливості процесу трудового навчання. Стимулювання і мотивація трудової діяльності учнів з вадами розвитку.

Логічна структура і наступність змісту трудового навчання у молодших класах спеціальної школи. Корекційна спрямованість трудового навчання у спеціальній школі. Дидактичні принципи трудового навчання.

Загальнодидактичні принципи трудового навчання. Характеристика принципів. Поняття про методи, прийоми трудового навчання, що використовуються у спеціальній школі. Класифікація методів. Характеристика методів трудового навчання за джерелами інформації (словесні, наочні і практичні). Характеристика методів трудового навчання за характером пізнавальної діяльності і самостійності учнів. Умови вибору методів трудового навчання у початковій ланці спеціальної школи з урахуванням можливостей учнів.

Форми організації трудового навчання у спеціальній школі. Основні ознаки класно-урочної системи навчання. Характеристика урочних і позаурочних форм трудового навчання у спеціальній школі.

Урок трудового навчання як провідна форма навчальних занять у спеціальній школі. Типи уроків трудового навчання. Структура різних типів уроку. Підготовка вчителя до занять. Планування роботи. Методичні поради до організації і проведення уроків та дотримання ПТБ.

Діагностика навчальних досягнень учнів з трудового навчання.

Контроль як складова навчального процесу, її складові, функції та принципи. Методи і форми контролю навчальних досягнень учнів у молодших класах спеціальної школи.

Основна література:

1. Бондар В. І. Підготовка учнів допоміжної школи до самостійної трудової діяльності К: Рад. шк., 1988. 128 с.
2. Мерсіянова Г.М. Професійно-трудова підготовка учнів допоміжної школи *Дефектологія*. 2001. № 1. С. 45– 47.
3. Мерсіянова Г.М. Професійно-трудове навчання у спеціальних загальноосвітніх навчальних закладах для розумово відсталих дітей: посібник К: Педагогічна думка, 2012. 80 с.
4. Хохліна О. П. Розвиток у учнів допоміжної школи усвідомленості учбово-практичної діяльності на заняттях з трудового навчання *Дефектологія*. 2002. № 2. С.8-11.
5. Хохліна О. П. Психолого-педагогічні основи корекційної спрямованості трудового навчання учнів з вадами розумового розвитку К. Пед. думка, 2000. 288 с.

Додаткова література:

1. Гра по-новому, навчання по-іншому. Методичний посібник. Упорядник О.Рома. The LEGO Foundation, 2018. 44 с.
2. Хорунжий В.І. Практикум в навчальних майстернях з методикою трудового навчання Тернопіль: «Астон», 2005. 252 с.
3. Бутрім В. Навчати праці естетично, цікаво, творчо, поетично. Початкова освіта. 2004. №23
4. Макаренко Л. Розширюємо можливості уроку. Трудова підготовка в закладах освіти. 2005. №1. С. 7–10.

ЛОГОПЕДІЯ З ПРАКТИКУМОМ

Зазначений блок спрямований на перевірку знань майбутніх спеціалістів з логопедії. Суспільний запит на фахівців, здатних розуміти специфіку мовленнєвого розвитку дітей з порушеннями психофізичного розвитку, добирати адекватні методи корекції мовленнєвих порушень та здійснювати корекційно-розвивальний вплив зазначених недоліків не спадає вже котре десятиріччя. Така ситуація обумовлена значенням мовлення як фундаментального засобу пізнавального, особистісного, соціального та в цілому психічного розвитку дитини.

Мета курсу: сформувати у майбутніх логопедів професійну компетентність через озброєння знаннями з етіології, патогенезу та симптоматики мовленнєвих розладів, формування умінь профілактики, діагностики порушень мовленнєвого розвитку та організації корекційно-розвивальної, відновлювальної роботи з дітьми-логопатами різного віку, а також консультативної роботи з батьками дітей-логопатів та педагогами закладів дошкільної, загальної середньої освіти.

Завдання курсу:

Пізнавальні: озброїти студентів теоретичними відомостями щодо етіопатогенезу та симптоматики порушень мовлення у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку;

класифікації порушень мовленнєвого розвитку; методик, методів та прийомів діагностики мовленнєвих порушень; методик, методів та прийомів надання логопедичної допомоги особам з різними порушеннями мовленнєвої функції; особливостей організації логопедичної роботи в умовах освітніх закладів різного типу.

Методичні: навчити організовувати діагностичну та корекційну логопедичну діяльність, диференційовано добирати ефективні методики, методи та прийоми відповідно до потреб кожної особи з порушеннями мовлення.

Практичні: сформувати вміння діагностувати порушення мовленнєвої функції, у тому числі проводити диференційну діагностику; навчити використовувати методики, методи та

прийоми логопедичної корекції з урахуванням етіопатогенезу мовленнєвих порушень; навчити надавати консультативну допомогу батькам дітей з порушеннями мовлення, педагогам закладів освіти, які працюють з дітьми із відхиленнями мовленнєвого розвитку.

Зміст програми

Логопедія, її предмет, об'єкт та мета. Взаємозв'язок логопедії з іншими науками. Принципи та методи логопедичного впливу. Класифікація основних причин порушення мовлення. Короткий огляд основних класифікацій. Будова та функції мовленнєвого апарату. Класифікація звуків української мови. Формування фонетичної та фонематичної сторони мовлення в онтогенезі.

Визначення дислалії. Механічна дислалія. Функціональна дислалія, її форми. Загальна характеристика етапів логопедичної роботи. Правильна артикуляція приголосних звуків. Види порушень вимови звуків.

Методика логопедичної роботи з усунення вад вимови приголосних. Організаційно-методичні засади обстеження дітей із дислалією. Етапи логопедичного обстеження.

Дефекти дзвінкості і глухості приголосних звуків. Методика логопедичної роботи з подолання дефектів дзвінкості і глухості приголосних звуків. Дефекти твердості і м'якості приголосних звуків. Методика логопедичної роботи з подолання дефектів твердості і м'якості приголосних звуків.

Причини та механізми виникнення дизартрії. Класифікація дизартрії. Клініко-психологічна характеристика дітей із дизартрією. Коркова дизартрія. Мозочкові дизартрії.

Псевдобульбарна дизартрія. Підкоркова (екстрапірамідна) дизартрія. Бульбарна дизартрія.

Клініко-педагогічна характеристика дітей із стертою дизартрією. Мета, провідні принципи та зміст обстеження дитини з дизартрією. Мета та провідні завдання логопедичної роботи при дизартрії. Принципи логопедичного впливу при дизартрії. Етапи логопедичного втручання при дизартрії (мета, завдання, зміст). Методика логопедичної роботи при різних формах дизартрії.

Механізми піднебінно-глоткового змикання в нормі. Етіологія та класифікація ринолалії. Вроджена відкрита ринолалія. Класифікація розщеплень. Психолого-педагогічна характеристика дітей із відкритою вродженою ринолалією. Етіологія, механізми та симптоматика закритої ринолалії. Особливості мовлення дітей із закритою ринолалією. Етіологія, механізми та симптоматика мішана ринолалії. Мета, основні завдання, принципи та етапи корекційної роботи при ринолалії. Мета, завдання, принципи, методи та зміст логопедичного обстеження при ринолалії.

Порушення голосу: класифікація, симптоматика. Методика корекції голосу у дітей з органічними та функціональними порушеннями фонації. Профілактика порушень голосу у дітей та дорослих.

Характеристика порушень темпу та ритму мовлення. Етіологія, патогенез та симптоматика брадилалії. Етіологія, патогенез та симптоматика тахілалії. Організаційно-методичні засади лікувально-педагогічної роботи при порушеннях темпо-ритмічної організації мовлення.

Заїкання: механізми, етіологія та симптоматика. Класифікація заїкання. Клініко-психологічна характеристика дітей із невротичною формою заїкання. Клініко-психологічна характеристика дітей із неврозоподібною формою заїкання. Поняття про комплексний підхід до реабілітації заїкуватих. Особливості організації логопедичної роботи із заїкуватими дітьми. Організація навчання та виховання заїкуватих дітей в умовах

дошкільного закладу. Особливості логопедичної роботи з подолання заїкання із школярами. Методика логопедичного обстеження дітей із заїканням.

Поняття «алалія». Етіологія алалії. Симптоматика та механізми алалії. Огляд сучасної класифікації форм алалії. Патогенез та симптоматика моторної алалії. Клініко-психологічна характеристика дітей з моторною алалією. Сенсорна алалія. Механізми формування функції розуміння мовлення в онтогенезі. Провідні механізми та симптоматика сенсорної алалії. Мета, завдання, принципи та зміст обстеження дітей із алалією. Комплексний підхід подолання алалії. Особливості логопедичної роботи з дітьми з різними рівнями сформованості мовлення. Принципи, методи та провідні завдання логопедичного втручання при сенсорній алалії.

Поняття афазії. Причини виникнення афазії. Анатомо-фізіологічний аспект дослідження афазії. Класифікація та симптоматика афазії. Принципи логопедичної роботи при афазії. Особливості проведення відновлюваної роботи при різних формах афазії.

Порушення писемного мовлення. Термінологія та визначення порушень читання у дітей. Психологічна класифікація специфічних помилок читання. Причини, механізми та симптоматика дислексії. Класифікація дислексії. Поняття «дисграфія». Класифікація дисграфії. Принципи корекційної роботи при дислексії та дисграфії. Методика розвитку фонематичних процесів. Методика розвитку оптико-просторових уявлень та узагальнень.

Методика розвитку граматичної будови мовлення. Провідні завдання діагностики порушень писемного мовлення. Методика раннього виявлення дислексії. Профілактика дислексії та дисграфії.

Визначення та характеристика фонетико-фонематичного недорозвинення мовлення, причини виникнення, психолого-педагогічні прояви, методика корекційної роботи.

Визначення та характеристика загального недорозвинення мовлення, причини виникнення та психологічні механізми дефекту, рівні мовленнєвого недорозвитку, класифікація аномалій мовленнєвого розвитку, методика корекційної роботи.

Основна література:

1. Логопедія : Підручник За ред. М. К. Шеремет. Вид. 3-тє, перер. та доповн. К. : Слово, 2015. 776 с.
2. Довідник учителя-логопеда [авт.-упор. С. М. Лупінович] – Тернопіль : Мандрівець, 2008. – 112 с.
3. Савченко М.А. Методика виправлення вад вимови фонем у дітей. 3-є видання, доповнене. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2014. 160 с.
4. Хрестоматія з логопедії. Навчальний посібник. / За заг. ред. М. К. Шеремет. К. : Видавництво «Книга-плюс», 2019. 496с.
5. Хрестоматія з логопедії / За ред. Шеремет М.К., Мартиненко І.В. К. : КНТ, 2006.205с.

Додаткова література:

1. Журавльова Л. С. Система комплексної корекційної роботи з мовленнєвого розвитку молодших школярів із дисграфією. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка. 2020. Вип. 2 (25). С. 44–55.
2. Кабельнікова Н.В. Первинне недорозвинення мовлення: лінгвопатологічний, клінічний та психолого-педагогічний аспекти: навчально-методичний посібник. Херсон: Борисфен-про, 2017. 253с.

3. Конопляста С. Ю. Ринологія від А до Я. Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Ін-т корекц. педагогіки і психології. Київ : Книга-плюс, 2015. 312 с.
4. Науково-теоретичні засади розвитку, корекції та реабілітації дітей з психофізичними вадами : монографія / за ред. Томіч Л.М. Бердянськ : Видавець Ткачук О.В., 2010. 370 с.
5. Рібцун Ю.В. Професійний довідник учителя-логопеда ДНЗ. Харків: Основа, 2012. 239с.
6. Синьов В. М., Шеремет М. К., Тарасун В. В. Логопедія Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін; НАН України, НТШ. К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. 251с.
7. Швець О.І. Особливості організації роботи логопеда в умовах навчально-реабілітаційного центру. Кам'янець-Подільський, 2012. 70с. URL: http://bnrc-kam-pod.at.ua/Pedagogu/Shvets/dosvid_roboti_shvec.pdf.

III МОДУЛЬ ПЕДАГОГІКА ТА ПСИХОЛОГІЯ

Даний блок дисциплін закладає дидактичні та методичні основи підготовки вчителя-дефектолога, асистента вчителя у закладах загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням. Зокрема, педагогіка розкриває принципи, методи, засоби, організаційні форми навчання й виховання; загальна психологія знайомить здобувачів із змістом психологічного дослідження дитини та колективу дітей в освітньому закладі. В подальшому зазначені знання слугуватимуть основою для оволодіння психологією дитини з порушенням когнітивного розвитку та спеціальною педагогікою.

Мета курсу: розкрити роль теоретичних знань для успішної професійної підготовки; озброєння системою загальних і фахових компетентностей, як основи подальшої педагогічної майстерності.

Завдання курсу: методичні: сприяти міцному усвідомленому засвоєнню студентами змісту, організаційних форм і методів навчання й виховання дітей у закладах загальної середньої освіти; виховні: виховувати у студентів соціальну активність, здатність керуватися в практичній діяльності принципами загальнолюдської моралі, сумлінного ставлення до професії, прагнення до творчості; розвивальні: розвивати вміння планувати, організовувати і реалізовувати пізнавальні, розвиваючі і виховні аспекти педагогічного процесу в закладах освіти, забезпечувати диндивідуальний підхід до вихованців, враховувати їхні індивідуальні пізнавальні можливості.

Зміст програми:

Загальні основи педагогіки

Педагогіка як наука. Предмет і завдання педагогіки. Основні категорії педагогіки: навчання, виховання, освіта. Зв'язок педагогіки з іншими науками. Система педагогічних наук. Методологія і методи педагогічних досліджень.

Розвиток, виховання і формування особистості. Поняття розвитку і формування особистості. Закономірності розвитку особистості. Виховання як провідний фактор розвитку і формування особистості. Вікова періодизація дітей та її роль в організації навчально-виховного процесу. Мета і завдання виховання. Основна мета та завдання складових виховання. Національна мета виховання згідно Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді.

Система освіти в Україні. Поняття системи освіти, її структура згідно Закону України «Про освіту». Принципи освіти в Україні. Завдання закладів освіти. Управління системою освіти в Україні.

Теорія навчання (дидактика)

Дидактика та її категорії. Сутність та актуальні завдання дидактики. Основні категорії дидактики та їх характеристика. Сучасні дидактичні концепції в освіті. Мета і головні компоненти Концепції «Нова українська школа». Стратегія розвитку освіти в Україні. Дидактика і методики викладання окремих дисциплін.

Процес навчання, його структура, методологія. Суть процесу навчання та його методологія. Основні функції навчання. Мотиви навчання. Основні компоненти процесу навчання (мета, завдання, зміст, методи, засоби, форми організації навчання, результати).

Структура процесу засвоєння (сприйняття, осмислення, розуміння, узагальнення, закріплення, застосування).

Зміст освіти в закладах загальної середньої освіти. Сутність змісту освіти та його завдання. Концепції освіти. Види та рівні освіти визначені Законом України «Про освіту». Основні нормативні документи змісту освіти (базові навчальні плани, навчальні плани, програми). Шляхи підвищення ефективності і реалізації змісту освіти в навчальних закладах України.

Закономірності і принципи навчання. Характеристика закономірностей навчання (виховуючий характер, обумовленість суспільними потребами, залежність від умов, в яких воно протікає, взаємозалежність процесу навчання і реальних навчальних можливостей учнів, єдність викладання і навчання, взаємозв'язок завдань змісту, методів і форм навчання в єдиному процесі навчання).

Характеристика основних принципів навчання (спрямованість навчання на розв'язання взаємозв'язку завдань освіти, виховання і загального розвитку школярів, науковість навчання, систематичність і послідовність в навчанні, зв'язок теорії з практикою, з життям, доступність, наочність в навчанні, оптимальне поєднання різних методів навчання, забезпечення міцності знань, умінь і навичок, індивідуального підходу, принцип емоційності навчання).

Методи і засоби навчання. Поняття про методи навчання. Класифікація методів навчання, різні підходи до їх класифікації. Методи організації і самоорганізації навчально-пізнавальної діяльності. Методи стимулювання і мотивації учіння. Бінарні методи навчання. Вибір методів навчання. Основні засоби навчання та їх класифікація.

Форми організації навчання. Поняття про форми організації навчання: урочної і позаурочної, фронтальної, групової і індивідуальної. Урок – основна форма організації навчального процесу. Типи уроків та їх структура. Підготовка вчителя до уроку: діагностика, прогнозування, планування. Тематичне і поурочне планування. Шляхи підвищення ефективності уроку в сучасній школі. Аналіз та самоаналіз уроку. Позаурочні форми навчання (практикуми, семінари, факультативи, навчальні екскурсії, предметні гуртки). Домашня навчальна робота учнів. Види домашніх завдань. Шляхи попередження перевантаження учнів домашніми завданнями.

Контроль і оцінювання результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів. Діагностика результатів навчання. Суть і основні види контролю успішності учнів. Функції контролю: освітня, діагностична, виховна, розвиваюча, стимулююча, управляюча, оцінююча. Тестування успішності, вимоги до проведення тестування. Оцінка результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів. Історія розробки системи оцінок у шкільній практиці.

Основні вимоги до перевірки і оцінки успішності: індивідуальний характер, систематичність, достатня кількість даних для оцінки, тематична спрямованість, об'єктивність, умотивованість оцінок, єдність вимог учителів, оптимальність, всебічність. Критерії оцінки,

Теорія виховання

Суть процесу виховання. Процес виховання, його специфіка, структурні елементи, рушійні сили. Етапи процесу виховання: усвідомлення вихованцями норм і правил поведінки, формування ставлень учнів до норм і правил поведінки, формування поглядів і переконань, формування загальної спрямованості особистості. Організація процесу

виховання. Управління процесом виховання. Загальні закономірності процесу виховання, основні принципи, їх характеристика. Самовиховання: суть, умови, етапи, прийоми.

Етапи педагогічного керівництва самовихованням учнів (компенсуюча, стимулююча, виправна). Перевиховання: його функції, етапи і принципи. Результати процесу виховання, основні показники рівня вихованості.

Зміст процесу виховання. Суть змісту виховання у сучасній школі. Загальна характеристика основних напрямів змісту виховання: інтелектуальне (розумове), патріотичне, правове, моральне, художньо-естетичне, трудове, екологічне, фізичне, статеве, громадянське, економічне. Шляхи та засоби реалізації змісту виховання.

Загальні методи виховання. Поняття про методи виховання. Залежність методів виховання від мети, принципів, змісту, умов виховання, вікових і індивідуальних особливостей учнів і рівня розвитку колективу. Класифікація методів виховання.

Методи формування свідомості особистості: розповідь, роз'яснення, етична бесіда, диспут, метод позитивного прикладу. Методи організації діяльності: тренування, привчання, педагогічної вимоги, громадської думки, доручення. Методи стимулювання: заохочення, схвалення, змагання, покарання. Умови оптимального вибору і ефективного застосування методів виховання. Умови, фактори, що визначають оптимальний вибір методів виховання. Методи виховання в народній педагогіці. Педагогічна техніка і її значення у вихованні.

Формування учнівського колективу і його вплив на особистість учня. Колектив як форма виховання. Ознаки колективу. Структура колективу. Основні типи учнівських колективів. Загальношкільний і первинний колектив, їх взаємозв'язок. Актив колективу, методика роботи з ним. Етапи розвитку колективу. Система перспективних ліній. Традиції колективу. Педагогічне керівництво процесом формування колективу. Принцип паралельної дії, обґрунтований А.С.Макаренком. Умови підвищення ефективності учнівського самоврядування. Функції органів самоврядування: організаторська, виховна, контролююча і стимулююча.

Форми виховної роботи. Суть, завдання, зміст, принципи організації позакласної і позашкільної роботи. Організаційні форми виховної роботи: читацька конференція, тематичні вечори, вечори запитань і відповідей, усний журнал, година класного керівника, робота гуртків, екскурсії, походи, гуртки художньої самодіяльності.

Характеристика основних напрямів змісту виховання. Розумове виховання. Зміст, завдання, шляхи, форми та засоби. Моральне виховання. Екологічне виховання. Статеве виховання. Правове виховання. Трудове виховання і професійна орієнтація. Естетичне виховання. Фізичне виховання.

Основи загальної психології

Психологія як наука. Предмет психології. Короткий історичний нарис становлення психології. Психіка і свідомість як форми психічного відображення дійсності. Методологія та методи дослідження психічних явищ. Класифікація методів психології, їх види та характеристики. Етапи організації психологічного дослідження. Принципи психології: детермінізму, розвитку психіки, єдності свідомості і діяльності, їх характеристики.

Психологія особистості. Поняття про особистість. Критерії підходу до розуміння та визначення особистості. Багатоплановість визначення поняття «особистість» у вітчизняній психології (Г. Ковальов, К. Платонов, С. Рубінштейн та ін.). Індивід, особистість, індивідуальність, людина як грані розуміння. Структура особистості. Спрямованість особистості. Самосвідомість і «Я-концепція» особистості. Цілісність і стійкість особистісних утворень людини. Свідомість і несвідоме в структурі особистості.

Мотиваційна сфера особистості. Потреби і мотиви як вияв активності. Структура і характеристики потреб. Ієрархія мотивів та потреб (А. Маслоу). Когнітивна сфера особистості. Поняття про когнітивну (пізнавальну) сферу особистості. Чуттєвий та логічний ступінь пізнання.

Поняття про увагу. Види уваги. Структурні особливості уваги. Уважність як суттєва риса особистості.

Поняття про відчуття. Загальні властивості і закономірності відчуттів.

Сприймання. Особливості сприймання. Види сприймань. Властивості сприймання: предметність, цілісність, структурність, константність, усвідомленість. Закони сприймання.

Поняття про пам'ять. Види пам'яті та їх характеристика. Процеси пам'яті: запам'ятовування, збереження, відтворення і забування. Вікові закономірності розвитку пам'яті дітей дошкільного та шкільного віку, прийоми виховання пам'яті.

Поняття про мислення. Розумові дії та мисленнєві операції. Теорія поетапного формування розумових дій (П. Гальперін). Форми мислення. Процеси розуміння і розв'язання завдань. Види мислення. Судження як результат мислення. Проблемна ситуація і задача.

Мислення і мова. Мова і мовлення: їх порівняльна характеристика. Мовленнєві функції та розвиток мовленнєвої особистості у віковій динаміці. Види мовлення. Індивідуальні особливості мовлення. Роль вчителя у формуванні мовленнєвих здібностей дітей.

Уява, види уяви та їх характеристики. Прийоми уяви. Уява і фантазія. Уява і творчість. Виховання творчої уяви у дітей.

Емоційно-вольова сфера особистості. Поняття про емоції та почуття. Функції емоцій. Порівняльна характеристика емоцій та почуттів. Класифікація емоцій. Види емоцій. Емоційні процеси і стани. Емоції і організм, емоції і діяльність, емоції і спілкування. Зв'язок емоцій з потребами людини. Індивідуальна своєрідність емоцій і почуттів. Форми переживання почуттів. Вищі людські почуття. Поняття про волю. Провідні ознаки волі. Простий та складний вольовий акт. Структура вольової дії. Вольова регуляція поведінки людини. Розвиток волі в онтогенезі.

Особистість у діяльності і спілкуванні. Активність і діяльність. Потреби як джерело активності. Психологічна структура діяльності: мотиваційний та операційний підходи (Л. Виготський, С. Рубінштейн, О. Леонтьєв). Основні види діяльності, їх характеристика. Розвиток дитини в умовах ігрової і навчальної діяльності. Рух, дія, операції. Види дій, їх характеристики. Навички, вміння, звички, вчинки, поведінка людини. Діяльність і спілкування. Функції та структура спілкування. Спілкування як обмін інформацією: вербальна і невербальна комунікація. Спілкування як інтеракція. Спілкування як міжособистісна взаємодія.

Основна література

1. Лозова В.І., Троцько Г.В. Теоретичні основи виховання і навчання: Навчальний посібник / Харк. держ. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. – 2-е вид., випр. і доп. Харків: „ОВС”, 2002. 400 с.
2. Галузяк В.М., Сметанський М.І., Шахов В.І. Педагогіка: Навчальний посібник. – 2-е вид., випр. і доп. Вінниця: „Книга – Вега”, 2003. 416 с.
3. Дубасенюк О.А. Практичні завдання та задачі з курсу педагогіки: Навч. посібник. Житомир: Вид-во Житом. держ. пед. ун-т, 2003. 193 с.
4. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. пос. для студ. ВНЗ 3-е вид. Тернопіль: Навч. книга-Богдан, 2010. 232 с.
5. Пашукова Т.І., Допіра А.І., Дьяконов Г.В. Практикум з загальної психології. Київ, 2000. 213 с.

Додаткова література

1. Варій М.Й., Ортинський В.Л. Основи психології і педагогіки: навч. пос. для студ. вищ. навч. закл. К.: Центр учбової літератури, 2009. 374 с.
2. Волкова Н.П. Педагогіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Видавничий центр „Академія”, 2001. 576 с.
3. Волкова Н. П. Педагогіка : навчальний посібник для ВНЗ 4-е вид. К.: Академвидав, 2012. 616 с.

4. Лозова В.І., Троцько Г.В. Теоретичні основи виховання і навчання: Навч. Посібник /Харк. держ. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. 2-е вид., випр. та доп. Харків: „ОВС”, 2002. 400с.
- 5.Максименко С. Д. Загальна психологія: навчальний посібник для ВНЗ 3-е вид. К.: ЦУЛ, 2010. 288 с.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ АТЕСТАЦІЙНОГО ІСПИТУ ЗДОБУВАЧІВ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Оцінка результатів складання екзаменів та/або захисту кваліфікаційних робіт (проектів) здійснюється на атестації Екзаменаційною комісією за 100-бальною системою контролю знань, прийнятою в Університеті та національною шкалою і відображаються у відповідних відомостях і протоколах роботи Екзаменаційної комісії (ЕК).

За теоретичну і практичну частину екзамену виставляється одна оцінка за 100 бальною і національною шкалою оцінювання, які переводяться у шкалу ЄКТС. Повторне складання (перескладання) екзамену і захист кваліфікаційної роботи (проекту) з метою підвищення оцінки не дозволяється.

Шкала оцінювання за ЄКТС

Сума балів /Local grade	Оцінка ЄКТС		Оцінка за національною шкалою/National grade
90 – 100	A	Excellent	Відмінно
82-89	B	Good	Дуже добре
74-81	C	Good	Добре
64-73	D	Satisfactory	Задовільно
60-63	E	Satisfactory	Задовільно
35-59	FX	Fail	Незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F		Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Зміст критеріїв оцінювання атестації здобувачів вищої освіти

Відмінно, (A), 90-100. Відповідь здобувача характеризується правильністю та повнотою. Здобувач вищої освіти володіє узагальненими знаннями, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє застосовувати матеріал для внесення власних аргументованих суджень у практичній діяльності. Здобувач вищої освіти має системні, дієві здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів доказу своєї думки. Демонструє високий рівень сформованості загальних і фахових компетентностей.

Добре, (B), 82-89. Здобувач вищої освіти вільно володіє матеріалом, зокрема, застосовує його на практиці; вміє аналізувати і систематизувати інформацію. Використовує загальновідомі доводи у власній аргументації. Викладення матеріалу є чітким, логічним з наведенням прикладів, використанням знань із суміжних дисциплін. Відповідь характеризується повнотою засвоєння теоретичного матеріалу з незначними огріхами. Допущені огріхи та помилки виправляє самостійно. Знання здобувача вищої освіти є достатніми для повного розкриття питання, вільно користується термінологією.

Добре, (C), 74-81. Здобувач вищої освіти вільно володіє матеріалом, зокрема, застосовує його на практиці; вміє аналізувати і систематизувати інформацію. Використовує загальновідомі доводи у власній аргументації. Викладення матеріалу є чітким, логічним з наведенням прикладів, використанням знань із суміжних дисциплін. Відповідь характеризується повнотою засвоєння теоретичного матеріалу. Знання здобувача вищої освіти є достатніми для розкриття питання, він вільно користується термінологією. При викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації. Допущені огріхи та помилки виправляє самостійно.

Задовільно, (D), 64-73. Відповідь характеризується повнотою засвоєння окремих тем теоретичного матеріалу. Здобувач вищої освіти відтворює основний матеріал, не може самостійно пов'язати теоретичні та практичні аспекти навчального матеріалу. Не вміє вільно самостійно викласти зміст основних питань. Відповідь має численні огріхи, яких здобувач не помічає, та порує логіку викладу.

Задовільно, (E), 60-63. Відповідь характеризується безсистемністю та фрагментарністю знань. Здобувач вищої освіти відтворює основний матеріал, але не може самостійно пов'язати теоретичні та практичні аспекти навчального матеріалу. Відповідь має численні огріхи та порушення логіки.

Незадовільно, (FX), 35-59. Більшість компетентностей, визначених освітньою програмою, не сформовані. Здобувач не засвоїв більшості тем навчальної програми, не вміє викласти зміст більшості питань. Повторне складання екзамену.

Незадовільно, (F), 1-34. Відповідь відсутня. Компетентності, визначені освітньою програмою, не сформовані.

Гарант ОП

(Підпис)

Віра ЛЯШКО

(П.І.Б.)